GRÖNARE IT

Vad gör du när din mobil lägger av? Eller när din dator pajar? Varje år slängs **UPP TILL 50 MILJONER TON ELEKTRONISKT AVFALL**, e-avfall, i världen. Det räcker till att fylla en miljon lastbilar. Om man parkerade lastbilarna i en lång rad skulle den sträcka sig halvvägs runt jordklotet. Vad händer med allt det här avfallet, som innehåller farliga kemikalier?

Bara en fjärdedel av de elektronikprylar som EU:s medborgare slänger samlas in och tas om hand på rätt sätt. Sverige samlar in mest, men även här hamnar många mindre produkter i soptunnan, och **MÅNGA BEHÅLLER SINA GAMLA MOBILER** i stället för att lämna dem till återvinning.

Elprylar försvinner också från avfallsstationer och **RISKERAR ATT MANNA I UTVECKLINGSLÄNDER**, trots att sådan handel är olaglig eftersom produkterna ofta hanteras på ett sätt som kan skada människor och miljö. Organisationer i Asien och Afrika rapporterar om att mängder av trasiga datorer och andra elektronikprodukter anländer till deras hamnar. Prylarna kommer ofta från Europa.

I Ghana arbetar barn, ibland bara åtta år gamla, i upp till tolv timmar per dag med att ta somliga datorer för att komma åt de värdefulla metaller som finns i elektronikprodukter. De arbetar utan skyddskläder och drabbas av allvarliga hälsoproblem eftersom de utsätts för giftiga ämnen. **OFTA TJÄNAR DE BARA ÅTTA KRONOR OM DAGEN.**

Om dina gamla mobiler och datorer tas om hand på rätt sätt kan många av de dyrbara metallerna återvinnas och användas igen. **OM VI I SVERIGE OCH I ANDRA LÄNDER, BLIR BÄTTRE PÅ ATT ÅTERVINNA BEHÖVER MAN INTE FÖRBRUKA LIKA MYCKET AV JORDENS RESURSER.** Gruvdrift som förstör miljön och som skadar arbetares och omkringboendes hälsa skulle kunna undvikas.

TA REDA PÅ HUR DU KAN BIDRA TILL GRÖNARE IT PÅ WWW.MAKEITFAIR.ORG

MAKE IT FAIR

"Jag har alltid undrat varför de skickar hit sitt elskräp. Får barnen i Europa också sluta skolan för att arbeta med att bryta isär datorer och tv-apparater?"

PAA KWESI, 17 ÅR, GHANA

TRASIGA DATORER, BORTKASTADE LIV

Varje morgon klockan sex går 16-årige Ibrahim Harun till den stora dumpningsplatsen för elektronikprodukter i Ghanas huvudstad Accra. Han **är på denna giftiga plats tolv timmar om dagen**, och slår sönder gamla datorer med stenar. Han drar ut aluminium- och koppartrådar med sina bara händer och bränner dem över öppen eld för att få fram koppar. Resten av komponenterna dumpas i floden eller på fält i närheten.

När det går riktigt bra kan Ibrahim tjäna runt en dollar om dagen. "Ibland tjänar jag ingenting på nästan en hel vecka, och då måste jag be mina vänner om mat", säger han. **HAN HAR ARBETAT PÅ SOPTIPPEN SEDAN HAN VAR ÅTTA ÅR.**

Ibrahims 25-årige bror hade jobbat på soptippen i nästan tolv år när han blev **SÅ SJUK ATT HAN VAR TVUNGEN ATT SLUTA.** "När han hostar kommer det upp slem med blod i. Läkaren säger att han har cancer", berättar Ibrahim.

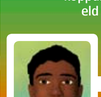

IBRAHIM

"JAG HAR INGA SKYDDSKLÄDER", säger Ibrahim. "Jag har ärr överallt på händerna och benen, eftersom jag har skurit mig på glas från skärmar och på andra vassa föremål. Jag är försiktig och försöker undvika att andas in för mycket rök. Men jag får huvudvärk och jag blir trött när jag springer. Jag kan inte spela fotboll som jag gjorde förut. Jag blir väldigt snabbt trött och börjar kippa efter luft."

Trots farorna driver fattigdomen pojkar som Ibrahim att riskera sina liv för att tjäna pengar på soptippen. Ibrahim jobbar för att hjälpa till med att bekosta sin systers skolgång. **MEN HAN DRÖMMER OM NÅGOT BÄTTRE.** En dag skulle han vilja spara ihop tillräckligt mycket pengar för att köpa verktyg och arbeta som svetsare. Då skulle han kunna få ett bättre liv.

"FOLK I EUROPA BRYR SIG INTE OM OSS, så de skickar hit sitt skräp istället", säger Ibrahim. "Europeerna **BORDE SKICKA BÖCKER ISTÄLLET FÖR VÄRDELÖSA DATORER** som inte fungerar utan bara gör oss sjuka."

"Vi utsätts för alla möjliga slags risker. Röken från de brinnande kablarna är farlig. Den har gjort min bror sjuk", säger Ibrahim.

GRÖN LIVSCYKEL FÖR EN MOBILTELEFON

DESIGN
Produkter som är lätta att återvinna och innehåller mer återvunna metaller

GRUVDRIFT
Mer miljövänlig gruvdrift

PRODUKTION
De flesta giftiga ämnen fasas ut

ANVÄNDNING
Produkter som håller längre och kan uppgraderas istället för att kastas bort

E-AVFALL
Företag bör skapa fungerande system för att ta tillbaka uttjänta produkter, även i länder där lagarna inte kräver det

IT-FAKTA

2007 SÅLDES MER ÄN 1,1 MILJARD MOBILER OCH 250 MILJONER DATORER VÄRLDEN ÖVER. TILLVÄXTEN MÄRKS MEST I ASIEN OCH AFRIKA DÄR FATTIGA LÄNDER FÅR TILLGÅNG TILL IT, VILKET DE ÄR I STORT BEHOV AV.

I EUROPA SLÄNGER VI I GENOMSNITT MER ÄN 15 KILO E-AVFALL PER PERSON VARJE ÅR.

NÄR MAN TILLVERKAR EN NY DATOR SOM BARA VÄGER NÅGRA FÅ KILON GÅR DET ÅT 1 500 LITER VATTEN, 5 300 KWH ENERGI, 240 KILO FOSSILA BRÄNSLEN OCH 22 KILO KEMIKALIER. ENLIGT FN, SAMMANLAGT BLIR DET 1,8 TON NATURRESURSER, VILKET ÄR LIKA MYCKET SOM EN NOSHÖRNING VÄGER.

DÄRFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT ÖKA LIVSLÄNGDEN FÖR VÅRA ELEKTRONIKPRODUKTER GENOM ATT GE SAKER SOM VI INTE LÄNGRE ANVÄNDER TILL VÄNNER ELLER SLÄKTINGAR SOM BEHÖVER DEM, ELLER TILL AFFÄRER SOM SÄLJER BEGAGNAD ELEKTRONIK.

Att utvinna guld i städer

Man väntar sig inte att hitta guld i varje gatuhörn. Men gamla mobiler och datorer innehåller en skattkista av guld, platina och andra dyrbara metaller. Mangden som finns i varje enstaka telefon är oerhört liten, men alla miljoner mobiler som såldes bara under 2007 innehöll sammanlagt 29 ton guld. Det är viktigt att prylarna tas om hand på ett miljövänligt sätt, och att de inte olagligt skeppas iväg till andra kontinenter.

Globalt sett är det en liten andel produkter som återvinns. En studie som Nokia gjorde 2008 visade att bara tre procent av alla människor återvinner sina mobiler. Nästan halften av alla gamla mobiler hamnar i någon låda där hemma och används aldrig mer.

Som konsument kan du bidra till att skydda miljön genom att hjälpa återvinnare att utvinna guld och andra metaller från våra elektroniska prylar. Du behöver bara ta med dig din gamla mobil, mp3-spelare eller dator tillbaka till affären där du köpte den eller till en återvinningsstation.

GUIDE TILL GRÖNARE ELEKTRONIK
Vill du veta hur grön din mobil-, dator- eller speltillverkare är? Besök **GREENPEACES WEBBPLATS**, www.greenpeace.org/international/campaigns/toxics/electronics/how-the-companies-line-up.

Miljöorganisationen Greenpeace har rankat elektronikproducenter efter hur duktiga de är på att arbeta med miljöfrågor. På de tre senaste listorna fick Nintendo och Microsoft sämst betyg, Greenpeace bedömer också vilka datorer, tv-apparater och mobiltelefoner som är "grönast". Men **ÄVEN DE FÖRETAG SOM FÅR HÖGST BETYG KAN GÖRA FÖRBÄTTRINGAR** för att verkligen bli miljövänliga.

Vill du bidra till en förändring? Skriv till företagen som tillverkar de elektroniska prylar som du använder och be dem att bli mer miljövänliga. **OM MÅNGA MÄNNISKOR STÄLLER KRAV PÅ FÖRETAGEN SÅ BLIR DE TVUNGNA ATT LYSSNA.**

VÄND FÖR ATT FÅ VETA MER

GÖR IT GRÖNARE!

Det finns ett nytt modeuttryck i elektronikbranschen: "Grön IT". Vissa företag tycker att de kan kalla sig själva "gröna" bara för att de erbjuder produkter eller tjänster som sparar energi. Men makeITfair tycker inte att det är tillräckligt grönt.

Det finns många bra gröna uppfinningar inom elektronikbranschen. En del har till syfte att minska mängden farliga ämnen, medan andra handlar om återvinning, effektiv energianvändning och att man ska kunna använda produkterna längre. För att få riktigt gröna produkter måste man kombinera ny teknik på alla dessa områden, samtidigt som man skyddar miljön när man gräver efter metaller och vid produktionen.

Det är här som du kommer in i bilden. Om konsumenterna kräver riktigt gröna produkter så kommer elektronikföretagen att inse att det finns en efterfrågan på miljövänliga produkter.

makeITfair anser att vi omedelbart måste försöka övertyga Nintendo och Microsoft om att om bli mer miljövänliga. De två företagen ligger sist på Greenpeace lista och de har långt kvar innan produktionen av deras mest säljande prylar är gröna. Vill du vara med och trycka på? Besök vår sajt och **SKICKA ETT MEJL TILL CHEFERNA PÅ NINTENDO OCH MICROSOFT!**

Vill du läsa mera? Ladda ner fler av makeITfairs broschyrer om olika aspekter på elektronikbranschen

MAKE IT FAIR

www.makeITfair.org

DET HÄR KAN DU GÖRA:

- **TA DITT E-AVFALL TILL EN AVFALLSSTATION ELLER LÄMNA TILLBAKA DET TILL AFFÄREN.**
- **ANVÄND DINA PRYLAR LÄNGRE, UPPGRADERA DEM ELLER GE BORT DEM SÅ ATT DE KAN ANVÄNDAS LÄNGRE.**
- **KASTA DEM INTE I DEN VANLIGA SOPTUNNAN.**

KONTAKTA OSS:
Fair Trade Center

Magnus Ladulåsgatan 24
118 60 Stockholm

www.fairtradecenter.se
www.makeitfair.org

Denna publikation har producerats med ekonomiskt stöd av EU-kommissionen, som dock ej tar ställning till skriftens innehåll. För innehållet ansvarar Fair Trade Center och den nederländska organisationen SOMO.

April 2009

GRAFISK DESIGN: JOSTAR AB